

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

BANKU UZRAUDZĪBA

Norādījumi par iesniegumu *FinTech* kredītiestādes licences saņemšanai novērtēšanu

BANKENTOEZICHT

2017. gada septembris

BANKTILLSYN BANKU UZRAUDZĪBA

BANKŪ PRIEŽIŪRA NADZÓR BANKOWY

VIGILANZA BANCARIA

BANKFELÜGYELET

BANKING SUPERVISION

SUPERVISION BANCAIRE BANČNI NADZOR

MAOIRSEACHT AR BHAINCÉIREACHT NADZOR BANAKA

BANKING SUPERVISION

PANGANDUSJÄRELEVALVE

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKOVNI DOHLED

БАНКОВ НАДЗОР

BANKTILLSYN

BANKENAUF SICHT

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ PANKKIVALVONTA

SUPRAVEGHERE BANCARĂ BANKOVÝ DOHL'AD

SUPERVIŽJONI BANKARJA

SUPERVISIÓN BANCARIA

BANKING SUPERVISION

SUPERVISÃO BANCÁRIA

BANKENAUF SICHT

Saturs

Priekšvārds	2
1. Ievads	3
1.1. Norādījumu izstrādes apstākļi	3
1.2. Kas ir <i>FinTech</i> banka?	3
1.3. <i>FinTech</i> banku iesniegumu licences saņemšanai novērtēšana	4
2. Vadības struktūras locekļu atbilstība	6
1. ielikums Vadības struktūras locekļu piemērotības novērtēšana	6
3. Akcionāru piemērotība	7
2. ielikums Akcionāru piemērotības novērtēšana	7
4. Organizatoriskā struktūra	9
4.1. Kredītriska apstiprināšana un pārvaldība	9
3. ielikums Kredītspējas vērtēšanas un pārvaldības novērtēšana	9
4.2. Ar IT saistītie riski:	11
4. ielikums Ar IT saistīto risku novērtēšana	11
4.3. Ārpakalpojumi, t.sk. mākoņpakalpojumi	12
5. ielikums Ārpakalpojumu novērtēšana	12
4.4. Datu pārvaldība	13
6. ielikums Datu pārvaldības novērtējums	13
5. Darbības programma	15
7. ielikums Darbības programmas novērtējums	15
6. Kapitāls, likviditāte un maksātspēja	17
6.1. Sākotnējais kapitāls	17
6.2. Likviditāte	17
Saīsinājumi	18

Priekšvārds

Sakarā ar tehnoloģiskajiem jauninājumiem banku sektorā finanšu tirgū ienāk arvien vairāk uzņēmumu ar *FinTech* uzņēmējdarbības modeļiem. To atspoguļo arī pieaugošais skaits iesniegumu kredītiestādes licences saņemšanai, kurus šādi uzņēmumi iesniedz Eiropas Centrālajai bankai (ECB) apstiprināšanai. Tā dēvēto *FinTech* banku iesniegumi licences saņemšanai, kas aplūkoti šajos norādījumos, attiecas uz kredītiestādēm atbilstoši Kapitāla prasību regulas 4. panta 1. punktā sniegtajai definīcijai.¹

"*FinTech*" ir vispārīgs jēdziens, kas ietver ļoti dažādus uzņēmējdarbības modeļus. Atbilstoši ECB pienākumiem šie norādījumi attiecas vienīgi uz tādiem banku uzņēmējdarbības modeļiem, kuros banku produktu un pakalpojumu ražošanas un sniegšanas pamatā ir uz tehnoloģijām balstīti jauninājumi. ECB mērķis ir radīt iespēju inovatīviem tirgus dalībniekiem sniegt pozitīvu ieguldījumu finanšu sektora attīstībā, un atbilstoši savam uzdevumam nodrošināt Eiropas banku sistēmas drošību un stabilitāti tā cenšas sasniegt šo mērķi, nosakot bankām, kam tiek izsniegtas licences, pienācīgus prudenciālos standartus.

ECB politika attiecībā uz jebkuras bankas licencēšanu Vienotā uzraudzības mehānisma (VUM) ietvaros, kas izklāstīta Norādījumos par iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu, attiecas arī uz *FinTech* banku licencēšanu. ECB loma ir nodrošināt, lai *FinTech* bankas pienācīgā kārtā saņemtu darbības atļaujas un tajās būtu ieviestas riska kontroles sistēmas, kas palīdzētu paredzēt un saprast to darbības jomai raksturīgos riskus un reaģēt uz tiem. Lai nodrošinātu vienlīdzīgus darbības nosacījumus, tikpat svarīgi ir noteikt *FinTech* bankām tādus pašus standartus kā citām bankām.

Šo norādījumu mērķis ir nodrošināt potenciālajiem pretendentiem, kas ir *FinTech* bankas, lielāku caurredzamību, un uzlabot to izpratni par procedūrām un kritērijiem, ko ECB piemēro, novērtējot iesniegumus licences saņemšanai. Paredzams, ka šī caurredzamība padarīs vieglāku arī iesniegumu izskatīšanas procesu. Šajā kontekstā jāatzīmē, ka norādījumos pausta neitrāla nostāja pret tehnoloģijām, un to mērķis nav atbalstīt vai novērst *FinTech* banku ienākšanu tirgū tirgus dalībnieku statusā salīdzinājumā ar bankām, kurām ir citi uzņēmējdarbības modeļi.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regula (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām, un ar ko groza Regulu (ES) Nr. 648/2012 (OV L 176, 27.06.2013., 1. lpp.).

1. Ievads

1.1. Norādījumu izstrādes apstākļi

VUM ietver ECB un iesaistīto valstu kompetentās iestādes. ECB pārrauga Eiropas banku uzraudzību šādos veidos:

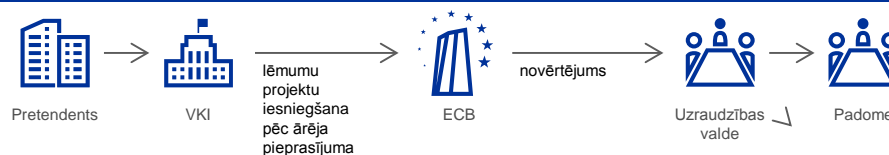
- nosakot vienotu pieeju ikdienas uzraudzībai;
- veicot saskaņotas uzraudzības darbības un korektīvos pasākumus;
- nodrošinot regulu un uzraudzības politikas konsekventu piemērošanu.

ECB ir pilnvarota piešķirt banku darbības licences visām bankām, kas vēlas darboties euro zonā, t.sk. *FinTech* bankām.

VUM ietvaros ECB un VKI kopīgi izvērtē banku darbības licenču piešķiršanu un pagarināšanu. Kontaktpunkts, kurā nonāk visi iesniegumi, ir tās valsts kompetentā iestāde, kurā attiecīgā banka gatavojas reģistrēt savu darbību. Visā iesniegumu izvērtēšanas procesā ECB un VKI strādā ciešā sadarbībā un ECB pieņem galīgo lēmumu.²

1. attēls

Licencēšanas process

1.2. Kas ir *FinTech* banka?

Lai definētu *FinTech* banku, vispirms jāsaprot pats *FinTech* jēdziens. Finanšu stabilitātes padome (FSP) definē *FinTech* kā "uz tehnoloģijām balstītu jauninājumu finanšu pakalpojumu jomā, kura rezultātā var rasties jauni uzņēmējdarbības modeļi, pielietojumi, procesi vai produkti, ar kuriem saistīta būtiska ietekme uz finanšu pakalpojumu sniegšanu".³

² Sīkāku informāciju sk. Norādījumu par iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu 6. sadaļā ECB interneta vietnē.

³ Sk. FSP publikāciju *Financial Stability Implications from FinTech* ("*FinTech* ietekme uz finanšu stabilitāti"), 7. lpp., 2017. gada jūnijs (<http://www.fsb.org/wp-content/uploads/R270617.pdf>).

ECB apstiprinājusi *FinTech* bankas definīciju, lai noteiktu, uz kurām bankām attiecas šie norādījumi. Tajā ietverta bankas kā kredītiestādes juridiskā definīcija Kapitāla prasību regulas⁴ izpratnē un ņemta vērā arī FSP "*FinTech* iestādes" definīcija.

ECB *FinTech* bankas definīcija:
tai ir "uzņēmējdarbības modelis, kurā banku produktu un pakalpojumu ražošanas un sniegšanas pamatā ir uz tehnoloģijām balstīti jauninājumi".

Šo norādījumu izpratnē *FinTech* banka definēta kā tāda banka, kam ir "uzņēmējdarbības modelis, kurā banku produktu un pakalpojumu ražošanas un sniegšanas pamatā ir uz tehnoloģijām balstīti jauninājumi". Ņemot vērā to, ka VUM iesaistītajās valstīs ir dažādas institūcijas un tehnoloģijas, šī vispārīgā definīcija aptver dažādās kredītiestāžu aktivitātes dažādās jurisdikcijās. Definīcija ietver:

- Esošās bankas, kas attīsta un integrē tehnoloģiskos jauninājumus, saviem spēkiem izstrādājot *FinTech* risinājumus, pārņemot *FinTech* iestādes vai veidojot stratēģiskas partnerības ar šādām iestādēm (izmantojot citu uzņēmumu produktus (*white labelling*), ārpakalpojumus utt.);
- *FinTech* bankas, kas ir jauni tirgus dalībnieki un izmanto tehnoloģiskos jauninājumus, lai konkurētu ar jau esošajām bankām visā vērtības ķēdē, kā arī esošos finanšu pakalpojumu sniedzējus (piemēram, maksājumu iestādes, ieguldījumu sabiedrības, elektroniskās naudas iestādes u.c.), kas paplašina savu darbību, uzsākot banku aktivitātes, un tāpēc uzskatāmi par jauniem ienācējiem tirgū, kam nepieciešama banku darbības licence.

1.3. *FinTech* banku iesniegumu licences saņemšanai novērtēšana

Šo noteikumu mērķis ir ieviest konsekventu pieeju tādu iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanai, kas tiek iesniegti gadījumos, kad tiek dibinātas jaunas *FinTech* bankas vai esošo kredītiestāžu (gan nozīmīgo iestāžu, gan mazāk nozīmīgo iestāžu⁵) specializēti meitasuzņēmumi, kas izmanto *FinTech* uzņēmējdarbības modeli. Tas atbilst mērķim nodrošināt, lai *FinTech* bankām tiktu piemēroti tie paši standarti, kādi attiecas uz visiem citiem kredītiestāžu veidiem saistībā ar prasībām, kas jāizpilda, lai saņemtu licenci.

2017. gada jūnijā šos norādījumus apstiprināja ECB Uzraudzības valde

Norādījumos atspoguļota politika, par kuru Uzraudzības valde vienojusies līdz 2017. gada jūnija beigām, un tajos aplūkoti īpaši svarīgi apsvērumi saistībā ar pretendentiem, kas ir *FinTech* bankas. Taču tie neattiecas vienīgi uz *FinTech* bankām un var būt vienlīdz svarīgi, novērtējot bankas ar tradicionālākiem uzņēmējdarbības modeļiem. Turklāt šī politika noteikta, neierobežojot valstu un ES tiesību aktu prasības un un Eiropas Banku iestādes (EBI) tehniskos standartus. Tā tiks pārskatīta, ņemot vērā nepārtraukto VUM uzraudzības prakses attīstību licenču izsniegšanas jomā un starptautiskā un Eiropas regulējuma norises, kā arī jaunas

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Regulas (ES) Nr. 575/2013 par prudenciālajām prasībām attiecībā uz kredītiestādēm un ieguldījumu brokeru sabiedrībām 4. panta 1. punktā kredītiestāde definēta kā "uzņēmums, kas pieņem noguldījumus un citus atmaksājamus līdzekļus no klientiem un savā vārdā piešķir aizdevumus".

⁵ Informāciju par iestāžu klasifikāciju nozīmīgās un mazāk nozīmīgās iestādēs sk. Padomes Regulas (ES) Nr. 1024/2013, ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņēm, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību, 6. panta 4. punktu.

kapitāla prasību direktīvas (CRD IV)⁶ interpretācijas, kuras sniedz, piemēram, Eiropas Savienības Tiesa. Norādījumi interpretējami saistībā ar vispārējiem ECB norādījumiem attiecībā uz iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu un uz atbilstības un piemērotības novērtēšanu.⁷

Šajā kontekstā vispārējie kritēriji, kas tiek vērtēti licencēšanas procesā, cita starpā ietver šādas četras jomas:

1. Pārvalde (vadības struktūras locekļu atbilstība un akcionāru atbilstība);
2. Iekšējā organizācija (riska pārvaldības, atbilstības un audita sistēma);
3. Darbības programma;⁸
4. Kapitāls, likviditāte un maksātspēja.

⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīva 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (OV L 176, 27.06.2013., 338. lpp.).

⁷ Sk. Norādījumus par iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu un Norādījumus par atbilstības un piemērotības novērtējumu ECB banku uzraudzībai veltītajā interneta vietnē.

⁸ Norādījumu par iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu papildu sabiedriskā apspriešana ietvers kritērijus banku darbības un kapitāla programmu novērtēšanai. Šie norādījumi aptver apsvērumus, kas attiecas uz *FinTech* bankām saistībā ar šiem četriem novērtējuma kritērijiem, kuri atbilst vispārējā tiesiskā regulējuma kritērijiem un Norādījumu par iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu gaidāmajiem atjauninājumiem.

2. Vadības struktūras locekļu atbilstība

Attiecībā uz vadības struktūras atbilstību *FinTech* bankai jānodrošina atbilstība tieši tādiem pašiem vispārējiem kritērijiem kā jebkurai citai bankai. Tādējādi jānodrošina, lai vadības struktūras locekļiem būtu pietiekamas zināšanas, prasmes un pieredze, lai tie varētu pildīt savas funkcijas. Tas ietver arī atbilstošas zināšanas, prasmes un praktisko un teorētisko pieredzi banku darbības un/vai finanšu jomā.⁹

Tā kā *FinTech* banku uzņēmējdarbības modeļa pamatā ir tehnoloģijas, arī tehniskās zināšanas, prasmes un pieredze ir tikpat tikpat būtiskas kā pietiekamas zināšanas, prasmes un pieredze banku darbībā.

1. ielikums

Vadības struktūras locekļu piemērotības novērtēšana

ECB un VKI novērtēs *FinTech* banku uzņēmējdarbības vadībā esošo personu profesionālo pieredzi, kvalifikāciju un iemaņas.

- **Vadības struktūras locekļu kompetence IT jomā**

Ņemot vērā *FinTech* banku specifiku un tehnoloģiju svarīgo lomu to darbībā, gan tiem vadības struktūras locekļiem, kuri pilda pārvaldības funkciju (ieņem izpilddirektora amatu), gan tiem, kuri pilda uzraudzības funkciju (ieņem ar izpilddirektora vietu nesaistītu amatu), jābūt atbilstošām tehniskajām zināšanām un praktiskajai pieredzei, kas ļautu tiem izprast uzņēmējdarbības modelim piemītošos riskus un sekmīgi pildīt savas funkcijas. Ņemot vērā tehnoloģiju būtisko lomu, *FinTech* bankām jāapsver iespēja iecelt valdes locekļa statusā arī informācijas tehnoloģiju funkcijas vadītāju.

- **Vadības struktūras locekļu atbilstības un piemērotības novērtēšana¹⁰**

Tiek novērtētas arī vadības struktūras locekļu zināšanas un pieredze banku darbības un/vai finanšu jomā. Uzņēmējdarbības modeļa sarežģītības pakāpei jābūt vienam no faktoriem, nosakot, kāds ir nepieciešamais zināšanu un pieredzes līmenis.

⁹ Sk. Norādījumu par iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu 5.3. sadaļu.

¹⁰ Sk. Norādījumus par atbilstības un piemērotības novērtējumu ECB banku uzraudzībai veltītajā interneta vietnē.

3. Akcionāru piemērotība

Licencēšanas procedūras kontekstā akcionāri tiek vērtēti, izmantojot tos pašus kritērijus, kas tiek izmantoti vērtējot personas, kas iegūst būtisku līdzdalību esošā kredītiestādē.¹¹ *FinTech* banku gadījumā akcionāru struktūra var sastāvēt no dibinātājiem un riska kapitāla investoriem. Var būt gadījumi, kad *FinTech* bankas galvenais akcionārs ir uzņēmējdarbības inkubators¹². Sakarā ar nepieciešamību finansēt izaugsmi bieži ir tā, ka investori licencēšanas posmā nodrošina sagatavošanas kapitālu¹³ un vēlākajā posmā, pievienojoties papildu investoriem, to līdzdalības daļas samazinās. Atļaujas saņemšanas posmā šie nākotnes investori parasti nav zināmi. Taču reizēm jau licencēšanas posmā var būt skaidrs, ka esošie akcionāri ilgtermiņā nesaglabās savu līdzdalības daļu iestādē.

Turklāt, uzsākot uzņēmējdarbību, *FinTech* bankām bieži vien nav daudz iespēju iegūt līdzekļus publiskajos kapitāla tirgos (sākotnējo publisko piedāvājumu veidā). Tāpēc vadības struktūras locekļu galvenais jautājums būs atrast finansējuma avotus.

Akcionāriem jābūt vadības un tehniskajai kompetencei finanšu aktivitāšu, t.sk. finanšu pakalpojumu jomā.

Turklāt akcionāru finansiālajai stabilitātei jābūt pietiekamai, lai nodrošinātu *FinTech* bankas stabilu un apdomīgu darbību sākuma periodā (parasti ar to saprot trīs gadu periodu).

2. ielikums

Akcionāru piemērotības novērtēšana

- **Akcionāru reputācija**

Ņemot vērā proporcionalitātes principu, ECB un VKI iestādes izvērtē akcionāru¹⁴ reputāciju (gan saistībā ar integritāti, gan profesionālo kompetenci) atbilstoši katra akcionāra paredzamajai ietekmes pakāpei uz *FinTech* banku. Šā novērtējuma ietvaros apsver arī labu korporatīvo pārvaldes struktūru (piemēram, neatkarīgu valdes locekļu bez izpildfunkcijām) esamību. Ja akcionārs var pierādīt pieredzi ieguldījumu un portfeļu vadības jomā, šāda iepriekšēja pieredze tiek ņemta vērā.

¹¹ Sk. Norādījumu par iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu 5.4. sadaļu.

¹² Jēdziens "uzņēmējdarbības inkubators" attiecas uz uzņēmējdarbības attīstības procesiem, infrastruktūru un personām, kuru mērķis ir atbalsīt jaunos un mazos uzņēmumus, palīdzot tiem izdzīvot un attīstīties to darbības sākuma posmā, kad tie parasti ir viegli ievainojami un sastopas ar grūtībām.

¹³ Sagatavošanas kapitāls ir sākuma kapitāls, ko, uzsākot uzņēmējdarbību, izmanto sākotnējo darbības izmaksu segšanai un riska investoru piesaistīšanai. Bieži vien to nodrošina ar dibinātāju personīgo resursu palīdzību.

¹⁴ Tas attiecas uz akcionāriem, kuru turējumā ir vairāk nekā 10% kapitāla un balsstiesību, vai, ja ir daudzi mazi akcionāri, no kuriem nevienam nav būtiskas līdzdalības, – uz 20 lielākajiem akcionāriem. Sk. Kapitāla prasību direktīvas – Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 26. jūnija Direktīvas 2013/36/ES par piekļuvi kredītiestāžu darbībai un kredītiestāžu un ieguldījumu brokeru sabiedrību prudenciālo uzraudzību, ar ko groza Direktīvu 2002/87/EK un atceļ Direktīvas 2006/48/EK un 2006/49/EK (OV L 176, 27.06.2013., 338. lpp.) 14. panta 1. punktu.

- **Akcionāra finansiālās situācijas stabilitāte**

ECB un VKI novērtē akcionāra finansiālo stabilitāti atbilstoši *FinTech* bankas finansējuma vajadzībām. Licencēšanas procesa ietvaros akcionāriem jāsniedz izklāsts par saviem plāniem attiecībā uz atbalsta sniegšanu *FinTech* bankai papildus licencēšanas procesā novērtētajam nepieciešamajam sākuma kapitālam, ja tas būs nepieciešams. Viņu gatavība un spēja to darīt var balstīties uz esošajiem finanšu resursiem vai paredzamajiem ienākumiem no uzņēmējdarbības, kā arī kontaktiem, kas ļautu tiem iegūt papildu finansējuma avotus. Ja *FinTech* bankas uzņēmējdarbības plāns paredz tādu pieauguma tempu, kas panākums tikai ar papildu finansējumu, kas pārsniedz esošo akcionāru apliecinātās saistības un resursus, uzņēmējdarbības plānā jābūt aprakstītam veidam, kā paredzēts piesaistīt šo papildu finansējumu.

4. Organizatoriskā struktūra

4.1. Kredītriska apstiprināšana un pārvaldība

FinTech bankas, kas darbojas attīstītos tirgos, bieži izmanto standarta pieejas klientu parāda atmaksas spējas pārbaudei, ko parasti veic, novērtējot trīs faktoros:

- identitāti (lai novērstu krāpniecību);
- parāda atmaksas spēju (pamatojoties uz ienākumiem un esošo parādu slogu);
- vēlēšanos atmaksāt parādu (parasti balstoties uz informāciju par kredītu atmaksu pagātnē).

Daļa no šīs informācijas, īpaši klienta kredītvēsture (t.i., informācija par kredītu atmaksu pagātnē), uzņēmējdarbības sākotnējā posmā parasti nav pieejama, lai būtu iespējams izveidot iekšējo kredītspējas vērtēšanas modeli. Tāpēc *FinTech* bankas parasti mēdz izmantot kredītspējas vērtēšanas ārpalpojumu un/vai pajauties uz alternatīvām kredītspējas vērtēšanas metodēm.

Pretendenti jābūt skaidri noteiktam procesam, saskaņā ar kuru notiek aizdevumu apstiprināšana, kā arī esošo aizdevumu līgumu grozīšana, atjaunošana un refinansēšana, un jāvar parādīt, kāda veida dati tiek izmantoti aizdevumu piešķiršanas procesā un kā tiek nodrošināta datu kvalitāte. Šiem procesiem jābūt pienācīgi dokumentētiem un periodiski pārskatītiem. Tas attiecas arī uz atbilstības novērtējumu, nodrošinājuma vērtēšanu un realizējamību, kā arī ienākumus nenesošo aizdevumu klasifikāciju un pārvaldīšanu.

FinTech bankas parasti ir vairāk orientētas uz starptautisko darbību nekā parastās bankas un tāpēc ir liela iespēja, ka daļa no to operācijām notiek ārpus valsts, kurā tās iesniegušas iesniegumu licences saņemšanai. Tā rezultātā var būt nepieciešami konkrētām valstīm atbilstoši kredītspējas vērtēšanas modeļi.

3. ielikums

Kredītspējas vērtēšanas un pārvaldības novērtēšana

Novērtējot *FinTech* bankas iesniegumu licences saņemšanai, ECB un VKI apsver šādus tās kredītu piešķiršanas procesa, iekšējās pārvaldības un kredītspējas vērtēšanas metožu aspektus.

- **Pārvaldības struktūra un lēmumu par kredītu piešķiršanu pieņemšanas process**
 - a) ECB un VKI var apsvērt, vai pēc licences piešķiršanas nepieciešams veikt bankas papildu novērtēšanu. Pirms banka uzsāk kredītu izsniegšanas operācijas, var būt nepieciešams pārbaudīt tādus aspektus, kā, piemēram, bankas kredītu piešķiršanas procesu.

- b) ECB un VKI pārbauda pretendenta iekšējos procesus aizdevumu izvērtēšanai, kurā jābūt noteiktām minimālajām prasībām attiecībā uz informāciju, uz kuras balstīsies analīze. Veicot uzraudzības novērtējumu, tiek apsvērts, kā pretendents pārbaudīs klienta ienākumus un kādas sistēmas (piemēram, kredītbiroji) un datus (piemēram, kredītvēstures dati un klientu neto parāda līmenis, pamatojoties uz individuāliem vai salīdzinošiem datiem) tas izmantos, lai iegūtu kredīspējas novērtējumus.
- c) ECB un VKI izvērtē, kā šī informācija izmantojama par pamatu reitingu piešķiršanai *FinTech* banku izsniegtajiem aizdevumiem. Tā kā šādas informācijas precizitāte un piemērotība ir vitāli svarīga bankas darbībai, tās vadības struktūrai jābūt spējīgai izdarīt atbilstošus spriedumus par *FinTech* bankas kredītu piešķiršanas procesu visos tā posmos.

- **Kredīspējas novērtējumi**

- a) ECB un VKI novērtē, cik darbotiespējīgs ir pretendenta kredīspējas vērtēšanas modelis, kas var ietvert virkni pieeju, sākot no iekšēja kredīspējas vērtēšanas modeļa izstrādes līdz datu izmantošanai no trešām personām iegūtu kredīspējas novērtējumu validēšanai. Turklāt tās novērtē, kā uzņēmējdarbības apjoma palielināšanās tiks samērota ar atbilstošiem kredīspējas vērtēšanas modeļa un vispārējās risku pārvaldības uzlabojumiem.
- b) ECB un VKI izvērtē kredīspējas vērtēšanas modeļa dokumentāciju un to, cik laba ir izpratne par to visā bankā, t.sk. vadītāju un to darbinieku vidū, kuru darba uzdevumos ietilpst kredītu apstiprināšana un kredītu nodošana citām nodaļām.
- c) Ja *FinTech* banka paredz darboties vairākās valstīs, tai var būt nepieciešami katrai konkrētajai valstij atbilstoši kredīspējas vērtēšanas procesi sakarā ar pieejamo datu atšķirībām – piemēram, nodokļu normatīvie akti un nodokļu deklarācijas dažādās valstīs var atšķirties. Šie specifiskie aspekti jāņem vērā, lai nodrošinātu kredīspējas vērtēšanas modeļa atbilstošu darbību, un tie tiek apsvērti uzraudzības novērtējuma ietvaros.
- d) Ņemot vērā proporcionalitātes principu un izmantojot uz riskiem balstītu pieeju, ECB un VKI novērtē pretendenta, kas ir *FinTech* banka, resursu nodrošināšanas plāna piemērotību, t.sk. iekšējo kredīspējas vērtēšanas modeļu izstrādē un uzturēšanā iesaistīto darbinieku skaitu.

- **Alternatīvas kredīspējas vērtēšanas metodes un dati**¹⁵

- a) Ja tiek izmantoti alternatīvi datu avoti un kredīspējas vērtēšanas metodes, ECB un VKI novērtē, vai to izmantošanu pavada atbilstoša riska pārvaldība un nepieciešamais kapitāla nodrošinājums.

¹⁵ Šīs metodes izmanto analītiskus bāzes datu modeļus un alternatīvus datu avotus, piemēram, medicīnas pakalpojumu rēķinu apmaksas un sociālo tīklu profilu datus, tāpēc atšķiras no standarta kredīspējas vērtēšanas modeļiem, kuros kā bāzes datus izmanto kredītvēsturi un parāda datus.

- b) Ja *FinTech* banka izmanto no trešās puses pārdevēja iegūtus kredībspējas novērtējumus (kredībspējas vērtēšanas ārpakalpojumus) un šis pārdevējs izmanto alternatīvus datu avotus rādītāju sistēmu izveidei, ECB un VKI izvērtē *FinTech* bankas riska kontroles atbilstību. Jāapsver tādi aspekti kā, piemēram, vai ārpakalpojumu izmantošanas riski ir pienācīgi pārvaldīti un vai kredībspējas vērtēšanas process un datu avoti ir pienācīgi dokumentēti, un vai par tiem visā bankā ir pienācīga izpratne. Turklāt novērtējuma laikā jāapsver pretendenta spēja realizēt līgumiskās tiesības, lai gan *FinTech* bankai, gan uzraugiem būtu ļauts veikt ārpakalpojuma sniedzēja kredībspējas vērtēšanas darbību auditu.
-

4.2. Ar IT saistītie riski:

FinTech bankām ir tāds uzņēmējdarbības modelis, kas pēc savas būtības ir atkarīgs no tehnoloģijām, un tajā jau darbības sākumposmā var tikt izmantotas tehnoloģijas. Pretendentiem jānodrošina, lai to uzņēmējdarbības modeļu svarīgs komponents būtu saistītajiem riskiem atbilstoši specifiski kontroles mehānismi. Divas VUM identificētās parastākās un būtiskākās riska¹⁶ jomas saistībā ar IT ir kibernetikas riski, piemēram, kibernetikas drošības iespēja, un pieaugošā ārpakalpojumu, t.sk. mākoņdatošanas, izmantošana.

Liels skaits iesaistīto personu rada palielinātu neaizsargātību pret kibernetikas drošības riskiem. Ņemot vērā *FinTech* bankās vērojamo tendenci lielākos apjomos izmantot ārpakalpojumus, kas ietver datu koplietošanu starp lielāku skaitu personu, pieaug šādu banku uzņēmējdarbības riski pret kibernetikas drošības riskiem. Šādu kibernetikas drošības risku rezultātā var rasties pakalpojumu traucējumi, klientu datu zudumi, krāpnieciski finanšu darījumi un sistēmu darbības pārtraukumi.

4. ielikums

Ar IT saistīto risku novērtēšana

- **Drošības pasākumi pret kibernetikas drošības riskiem**

Lai līdz minimumam samazinātu kibernetikas drošības riska ietekmi, ECB un VKI novērtē *FinTech* bankā ieviešamos drošības pasākumus, t.sk.:

- a) Uzraugi var uzskatīt, ka pēc licences izsniegšanas, ņemot vērā bankas riska profilu, jāveic papildu novērtējums. Piemēram, licencēšanas laikā var iepļānot klātienes pārbaudi, lai novērtētu, vai iesniegumā aprakstītās IT infrastruktūras ieviestas atbilstoši aprakstītajam. Nepieciešamību veikt šādas klātienes pārbaudes novērtē katrā gadījumā individuāli.

¹⁶ EBI sniegtā informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) riska definīcija attiecas uz risku, ka varētu tikt nelabvēlīgi ietekmēta IKT sistēmu un datu veiktspēja un pieejamība un varētu nebūt iespējams laikus atjaunot iestādes pakalpojumus sakarā ar IKT tehnikas vai programmatūras komponentu atteici un IKT sistēmu vadības trūkumiem.

- b) Specializēti darbinieki un iekšēja riska pārvaldības sistēma, kas ļauj vadības struktūrai izstrādāt stratēģiju un procedūras kiberincidentu monitoringam, ātrai atklāšanai un novēršanai;
 - c) Darbības nepārtrauktības nodrošināšanas kārtība un ilgtspējība, t.sk. klientu kompensācijas kārtība gadījumos, kad tie kļuvuši par kiberuzbrukuma upuriem (piemēram, datu drošības traucējums).
 - d) Drošības pasākumu, kas tiks īstenoti, lai nodrošinātu IT sistēmu un tīklu augsta līmeņa pieejamību, detalizēts vērtējums.
-

4.3. Ārpakalpojumi, t.sk. mākoņpakalpojumi

FinTech bankas parasti vairāk izmanto ārpakalpojumus un mākoņpakalpojumus.¹⁷ Pretendentiem jānodrošina iespēja gan pašai bankai, gan uzraugiem izmantot līgumā noteiktas tiesības veikt ārpakalpojumu auditu. Jāapsver, vai nav jāizvērtē arī atkarība no piegādātājiem, īpaši ievainojamība sakarā ar ierobežojošiem līguma nosacījumiem, kas var radīt riskus saistībā ar darbības nepārtrauktību.

5. ielikums

Ārpakalpojumu novērtēšana

- **Ārpakalpojumi**

Ja pretendents, kas ir *FinTech* banka, ir noslēgti ārpakalpojumu līgumi, ECB un VKI apsver, vai:

- a) Pretendents ir veicis atbilstošu padziļinātu pakalpojumu sniedzēja pārbaudi, lai novērtētu ar ārpakalpojumu līgumu saistītos riskus; šādu pārbaudi var veikt arī neatkarīga trešā puse;
- b) Pretendents ir pietiekami nopietni apsvēris dažādus faktoros, t.sk. pakalpojumu sniedzēja finansiālo situāciju, tā pozīciju tirgū, tā vadītāju un personāla kvalitāti un mainību un spēju pārvaldīt darbības nepārtrauktību un sniegt precīzus un savlaicīgus vadības ziņojumus.

- **Mākoņdatošanas ārpakalpojumi**

Mākoņdatošanas ārpakalpojumu uzraudzības novērtējuma ietvaros tiek apsvērts, vai pretendents, izvēloties mākoņdatošanas ārpakalpojumu sniedzēju, pietiekamā mērā pievērsis uzmanību šādiem aspektiem:

¹⁷ Termins "mākoņdatošana" attiecas uz pakalpojumiem, kas sniedz pieeju datošanas resursu, piemēram, tīklu, serveru u.c. infrastruktūras, krātuves un lietojumprogrammu pūlam.

- a) Mākoņa līguma noteikumu un tehniskās uzbūves iezīmju, mēroga un sarežģītības vispusīgs novērtējums. Tam jāietver novērtējums par mākoņpakalpojumu sniedzēja lomu un pienākumu sadalījumu, t.sk. tā pienākumu sadarboties un ieviest kontroles mehānismus, un par to, vai ir nodrošināta pietiekama iekšējā kompetence un resursi, lai mazinātu mākoņdatošanas risku;
 - b) Atkarības līmenis no mākoņa pakalpojumu sniedzēja un bankas spēja līdz minimumam samazināt atkarību no viena mākoņa pakalpojumu sniedzēja attiecībā pret vairāku mākoņa pakalpojumu sniedzēju izmantošanas izmaksām;
 - c) Mākoņpakalpojumu sniedzēja atbilstība juridiskajām un regulējošajām prasībām;
 - d) Pasākumi, kādus mākoņa pakalpojumu sniedzējs veiks gadījumā, ja tiks pārtraukta tā sistēmu darbība, lai varētu turpināt pakalpojumu sniegšanu pretendētam. Turklāt pretendētam jāizvērtē risks, kas saistīts ar mākoņpakalpojumu līguma nosacījumiem, t.sk. jānodrošina informācija par to, cik liela ir kopējā pakļautība mākoņpakalpojumu sniedzēja riskam un kāda ietekme uz pretendentu būs nepilnībām, traucējumiem mākoņpakalpojumu sniedzēja darbībā vai tā nespējai nodrošināt darbību;
 - e) Pakalpojumu līmeņa līgumā noteiktais personas un konfidencialu datu aizsardzības līmenis.
-

4.4. Datu pārvaldība

Datu risks var īstenoties, ja notiek sensitīvas informācijas neautorizēta mainīšana vai zudums, vai pakalpojumu sniegšanas traucējumi. Uzlabota informācijas drošības pārvaldība vairo pretendenta spēju pārvaldīt kiberdrošības risku, tādējādi stiprinot kiberdrošības noturību. Pretendentiem, kas ir *FinTech* bankas, jānodrošina aizsardzība pret informācijas atklāšanu neautorizētiem lietotājiem (datu konfidencialitāte), nesankcionētām pārmaiņām (datu integritāte) un nepieciešamības gadījumā pret piekļuves traucējumiem (datu pieejamība).

6. ielikums

Datu pārvaldības novērtējums

- **Datu pārvaldība un drošība**

Novērtējot pretendenta datu pārvaldības un drošības sistēmu, ECB un VKI apsver, vai pretendents ir pievērsis pienācīgu uzmanību šādiem aspektiem:

- a) Pārvaldības struktūras un organizatoriskās uzbūves atbilstība, kam jānodrošina IT risku visaptveroša pārvaldība, īpašu uzmanību pievēršot darbības riskiem (t.sk. datu konfidencialitātei, drošībai un integritātei);

- b) Kādi uzlabotas informācijas drošības paņēmieni veidi jāapsver un vai tie ir samērīgi ar uzņēmējdarbības riskiem. Pie šādiem paņēmieniem pieder IT sistēmu mikrosegmentācija, padziļinātas aizsardzības principa izmantošana, izstrādājot IT pakalpojumus, piekļuves tiesību pārvaldība sistēmu un datu līmenī, stingra lietotāju un klientu autentifikācija un kanālu un datu šifrēšana sensitīvas informācijas gadījumā.
-

5. Darbības programma

Ņemot vērā to, ka *FinTech* bankas izmanto relatīvi jaunas tehnoloģijas un ka tās ienākušas tirgū tikai nesen, šāda veida iestāžu vērtēšanai pieejami ierobežoti vēsturiskie un salīdzinošie dati un pieredze.

Parasti ar *FinTech* banku darbības iespēju aplēsēm un no tām izrietošajām kapitāla prasībām saistīta lielāka nenoteiktība. Salīdzinājumā ar tradicionālajām bankām bieži vien ir mazāka skaidrība, kā to darbība attīstīsies, jo ir grūtāk prognozēt klientu skaitu, apgrozījuma līmeni utt. Grūtāk paredzēt arī ārējā finansējuma līmeni nākotnē. Turklāt *FinTech* banku inovatīvās iezīmes var radīt iepriekš nezināmus riskus attiecībā uz to uzņēmējdarbības plāniem.

Pretendenti, kas ir *FinTech* bankas, tiek ieteikts sagatavot darbības izbeigšanas plānu, kurš jāiesniedz uzraugiem tikai tad, ja tas tiek konkrēti pieprasīts, pamatojoties uz specifiskām uzņēmējdarbības modeļa iezīmēm.¹⁸ Darbības izbeigšanas plāna mērķis ir noskaidrot, kā pretendents, kas ir *FinTech* banka, var pēc savas iniciatīvas izbeigt darbību organizētā veidā un maksātspējas apstākļos, neradot kaitējumu klientiem, traucējumus finanšu sistēmā un vajadzību pēc regulējošo iestāžu iejaukšanās.

7. ielikums

Darbības programmas novērtējums

- **Ar uzņēmējdarbības modeli saistītais izpildes risks**

ECB un VKI novērtē, vai pretendents var pierādīt, ka tas spēj nodrošināt pietiekamus rezerves kapitāla turējumus, lai segtu darbības uzsākšanas zaudējumus pirmo trīs darbības gadu laikā un atbilstošos gadījumos izmaksas saistībā ar iespējamo darbības izbeigšanas plāna īstenošanu (sk. tālāk 13. punktu "Darbības izbeigšanas plāns"). Uzņēmējdarbības plānā precīzi jāapraksta prognozētie darbības uzsākšanas zaudējumi pirmo trīs darbības gadu laikā un jāietver finanšu prognozes līdz peļņas sliekšņa sasniegšanai.

- **Darbības izbeigšanas plāns**

Novērtējot darbības izbeigšanas plānu¹⁹, ECB un VKI apsver šādus aspektus:

- a) Vai *FinTech* kredītiestādes pašu kapitāls sedz izmaksas, kas nepieciešamas, lai nodrošinātu *FinTech* bankas darbību trīs gadu periodā un, ja nepieciešams, tās darbības pārtraukšanu un bankas slēgšanu, neradot zaudējumus noguldītājiem;

¹⁸ Darbības izbeigšanas plāna izmantošanu paredzēts aplūkot Norādījumu par iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu papildu sabiedriskajā apspriešanā, kas ietvers kritērijus banku darbības un kapitāla programmu novērtēšanai. Šie norādījumi attiecībā uz *FinTech* jomu aptver visus apsvērumus attiecībā uz *FinTech* bankām atbilstoši vispārējā tiesiskā regulējuma kritērijiem un Norādījumu par iesniegumu licences saņemšanai novērtēšanu gaidāmajiem atjauninājumiem.

¹⁹ Darbības izbeigšanas plāns ir atsevišķs dokuments, nevis daļa no darbības atjaunošanas plāns un noregulējuma plāna. Darbības izbeigšanas plānu sagatavo pati banka. Tas nodrošina organizētu bankas darbības izbeigšanu, neizraisot traucējumus un zaudējumus noguldītājiem. Turpretim noregulējuma plānu sagatavo noregulējuma iestāde, lai likvidētu banku, bet darbības atjaunošanas plānā apzināti līdzekļi, kurus banka var izmantot, lai atgūtos no krīzes.

- b) Vai darbības izbeigšanas plānā, ja tāds tiek pieprasīts, norādīti uz uzņēmējdarbības modeļa būtību balstīti izraisītājfaktori, kas aktivizē darbības izbeigšanas plāna īstenošanu. Kvantitatīviem rādītājiem (piemēram, kapitāla, likviditātes un peļņit spējas rādītājiem) jāpalīdz nodrošināt skaidru izpratni par to, kad ir sasniegts izraisītājpunkts, nosūtot attiecīgu paziņojumu attiecīgajai VKI.
 - c) ECB un VKI apsver nepieciešamību veikt papildu pārbaudi gadu pēc licences saņemšanas, lai novērtētu, vai operācijas notiek atbilstoši uzņēmējdarbības plānam (t.sk. novērtējot, cik tuvu ir situācija, kad sasniegts darbības izbeigšanas plāna izraisītājpunkts).
-

6. Kapitāls, likviditāte un maksātspēja

Veicot kapitāla, likviditātes un maksātspējas novērtējumu, uzmanīgi apsver šādus aspektus:

6.1. Sākotnējais kapitāls

FinTech bankas darbības uzsākšanas posms var radīt lielāku finanšu zaudējumu risku, kas attiecīgi var samazināt pieejamo līdzekļu apjomu. Tālāk minētie scenāriji (nav uzskaitīti visi iespējamie scenāriji) min tādu gadījumu piemērus, kad var būt nepieciešams pieprasīt papildu kapitālu virs minimālajām prasībām:

- Jauna *FinTech* banka ienāk attīstītā tirgū, kam raksturīgi vairāki tirgus dalībnieki un labi pazīstami uzņēmumi. Attiecīgi *FinTech* bankas uzņēmējdarbības plāns darbības uzsākšanas posmā var paredzēt agresīvu cenu stratēģiju, lai iegūtu tirgus daļu, piemēram, piedāvājot augstas procentu likmes, lai piesaistītu noguldījumus, kā rezultātā var būt nepieciešams pieprasīt papildu kapitālu, lai tā apjoms atbilstu attiecīgi paredzamajam kreditēšanas apjomu pieaugumam;
- *FinTech* bankai vairāk iepazīstoties ar tās darbības vidi, ir lielāka iespēja, ka tā mainīs savu uzņēmējdarbības modeli, lai reaģētu uz tirgus vajadzībām un saglabātu peļnītspēju segmentā, kas bieži vien ir nišas segments. Pārejot uz pārstrādātu uzņēmējdarbības modeli, specifiskie riski, kas apdraud banku, var būtiski mainīties. Šos riskus būs nepieciešams pienācīgi apzināt un monitorēt, lai izvairītos no negaidītiem zaudējumiem.

6.2. Likviditāte

Darbības uzsākšanas posmā *FinTech* banka var saskarties ar paaugstinātiem likviditātes riskiem, kā redzams no tālākajiem piemēriem:

- Tiešsaistes noguldītāju uzvedībai var būt raksturīgs cenu jutīgums – ir lielāka iespēja, ka tie izņems savus noguldījumus un pāries pie konkurējošas bankas, kas piedāvā augstākas procentu likmes. Pastāv risks, ka tiešsaistes noguldītāji, kas ir *FinTech* banku klienti, būs svārstīgāki un mazāk "neelastīgi" kā tradicionālo banku noguldītāji;²⁰
- Ja *FinTech* banka pamatā izmanto starpbanku finansējumu, zemas peļnītspējas apstākļos, īpaši darbības sākuma posmā, var ietekmēt refinansēšanas cenu.

²⁰ Termins "neelastīgi noguldījumi" attiecas uz depozītiem, kas neaizplūst spriedzes situācijās, piemēram, banku krīzes vai cita ārēja ekonomiska notikuma apstākļos.

Saīsinājumi

EBI	Eiropas Banku iestāde
ECB	Eiropas Centrālā banka
FSP	Finanšu stabilitātes padome
VKI	valsts kompetentā iestāde
VUM	Vienotais uzraudzības mehānisms

© Eiropas Centrālā banka, 2017

Pasta adrese: 60640 Frankfurt am Main, Germany
Tālrunis: +49 69 1344 0
Interneta vietne: www.bankingsupervision.europa.eu

Visas tiesības rezervētas. Atļauta pārpublicēšana izglītības un nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.